

ПРИНЦИП ТРОЇСТОСТІ СВИТОБУДОВИ У ФРАНЦУЗЬКОМУ АЛФАВІТІ

Стаття присвячена вивченню символічної природи французького алфавіту. Автор встановлює та аналізує основні символічні значення літерних знаків сучасного французького письма, класифікує літери згідно з троїстим принципом світобудови.

Ключові слова: алфавіт, літерний знак, символ, ініціал, принцип троїстості, писемність.

Сидельникова Л. В. Принцип троїчності мироздання во французькому алфавіті. Стаття присвячена изучению символической природы французского алфавита. Автор устанавливает и анализирует основные символические значения буквенных знаков современного французского письма, классифицирует буквы согласно с троичным принципом мироздания.

Ключевые слова: алфавит, буквенный знак, символ, инициал, принцип троичности, письменность.

Sydelynykova L. V. The principle of Trinity Universe in the French alphabet. The article deals with the study of symbolic nature of the French alphabet. The author establishes and analyses the main symbolic significances of alphabetic characters in modern French written language, classifies the letters according to the principle of Trinity Universe.

Key words: alphabet, alphabetic character, symbol, initial, the principle of Trinity, writing.

Загальновідомо, що переважна кількість світових культур та релігій спираються на використанні символічного значення літер у їх графічному відтворенні. Це пояснюється тим фактом, що літерний символізм уможлиблює краще розуміння понятійної системи будь-якої мови, а також усвідомлення основних процесів світобудови взагалі. Звернення до семіотичного аспекту вивчення французької алфавітної системи у сучасних наукових розвідках набуває значного поширення. Це, насамперед, це роботи А. Фрютіжера, Г. Г. Крючкова, Л. Ю. Єрмоленко, І. О. Гунчик, І. В. Ситдикової. Таким чином, **актуальність** представленої статті зумовлена зростаючим інтересом сучасної романістики до вивчення символічного та ідеографічного аспектів французького алфавітного письма.

Метою статті є встановлення символічного значення літерних знаків французького алфавіту, виявлення понятійно-образної системи, яка закладена у літери сучасного французького письма, а також у класифікації літер-символів згідно з троїстим принципом світобудови.

Об'єктом роботи є літерні знаки французького алфавіту, а **предметом** – символічне значення літер французького письма.

Наукова новизна дослідження полягає у першій спробі класифікувати літери-символи згідно із троїстим принципом світобудови.

У межах представленої статті було здійснено аналіз символічного значення літер французького алфавіту, який дозволив встановити, що літера, як графічний знак для зображення звуку, зводиться до геометричного знаку, тим самим перетворюючись в нову універсальну символічну одиницю, мета якої полягає у повному розкритті божественних законів природи, за якими повинна жити кожна людина у будь-які часи.

З огляду на основні символічні характеристики французьких літер ми здійснили спробу розподілити літери згідно із троїстим Принципом. Перша група отримала назву "кардинальні" (від фран. *cardinale*, що означає "головний", "основний"). Ці літери вказують на природні, першорядні, базові аспекти у всіх проявах Буття. Значення кардинальних літер полягає у тому, що вони ніколи не залишаються статичними, а роздають свою життєву енергію на створення чогось нового. Отже, ці літери виступають синонімами початку, руху, дій, новоутворення. До таких літерних знаків ми відносимо 9 символів: **A, B, C, G, I, Q, R, O, P**, які й уособлюють у своїх символічних значеннях здатність до творчості, народження, прогресу, росту, руху нагору, множинності, оновлення, отримання нових знань.

Зокрема, літерний знак **A** у французькій мові символізує новий початок (*accouchement (m), afflux (m), amorcer, avancer*), рух вперед, зростання (*accéder, accélérer, accroître, agir, aller, ambler, arriver, atteindre, avancer, axer*), захист, опора, (*auberge (f), abri (m), abrivent (m), assurance (f), appui (m)*), єднання (*accorder, arranger, adhérer, adjoindre, agrouper, ajouter, attrouper, allier* тощо).

У образно-понятійній системі французької мови літера **B** у цілому символізує рівновагу (*balance (f), balancer, balancier (m)*), добротність (*benignité (f), bonté (f), bienveillance (f), bénir, benoît (adj.), bienfaisance (f), bonasserie (f), bonheur (m), bonhomie (f)*) та інші слова зі складеними елементами *bon* – добрий або *bien* – добре й працю (*besogne (f), bricolage (m), boulot (m), bousilleur (m), briquer, bûcheur (m), business (m)*).

Літерний знак **C** у французькому мовному континуумі відображає поняття оновлення (*caryoplaste (m)*, *cellule (f)*, *copula (f)*), єдності (ЛО із складовим елементом *co-* від лат. *cum* – спільно, наприклад, *coexistence (f)*, *cofacteur (m)*, *cogérance (f)*, *cohabitation* та багато інших), дороги, шляху, руху – *chemin (m)*, *cavée (f)*, *chaussée (f)*, *canal (m)*, *chenal (m)*, *cheminement (m)*.

Літера **G** – це породження (l'enGendrement), етимологічний корінь **Gen**, який утворив такі слова французької мови як *gène (m)*, *gens (m)*, *génération (f)*, *germe (m)*, *général (adj.)* тощо. Ініціал **G** також є образом таких понять як цілісність, вдячність.

Літерний знак **I** може символізувати плід, першість, нові знання, духовне зерно. У лексичній системі французької мови цей концепт виражено ЛО, які пов'язані загальною семою "початок", а саме *incipit (n)*, *incipient (n)*, *intial*, *initiale (f)*, *innéité (f)*, *innovation (f)*, *incise (f)*, *innover* тощо.

Літерний знак **O** у французькій понятійній системі має конотацію цілісності, що включає у собі всі аспекти притаманні тому чи іншому поняттю, наприклад, латинський префікс – *omni*, який означає квантор "все" дав народження таким французьким словам як *omnicolore*, *omnidirectif*, *omnipolaire*, *omnipotence*, *omnipraticien*, *omniprésence*, *omniscience*, *omnisports*, *omnivore*, які передають ідею "цілого", "всього".

Ініціал **P** відображає поняття "потомство", та може символізувати "народження, початок, щось нове", наприклад, *parution (f)*, *périnatalité (f)*, *placenta (m)*, *plantule (f)*, *prénotion (f)*, *préséance (f)*, *primarité (f)*, *primordialité (f)*, *prodrome (f)*, *pousse (f)*, *prémices (f, pl.)*, *primauté (f)*, *prolificité (f)*, *prosélyte (m)*, ЛО зі складеним елементом *proto-* від грецького *prôtos* – зародковий, ЛО зі складеним елементом *pédi-* від грецького *païos*, *paidos* – дитина.

У французькій картині світу літерний знак **R** репрезентує шлях, рух – *raidillon (m)*, *raid (m)*, *rail (m)*, *randonnée (f)*, *rocade (f)*, *roue (f)*, *roulage (m)*, *roulement (m)*, *route (f)*; акт оновлення, поліпшення – *rajeunir*, *rabonir*, *renouveler*, *rectifier*, *refondre*, *réformer*, *remanier*, *rassortir*, *reconstituer*; промінь, як символ творчої енергії, творчої сили – *radier*, *raturer*, *rayer*, *radieux (adj.)*, *rayonnant (adj.)*, *radiant (adj.)*, *radiateur (m)*, *radiation (f)*, *radiance (f)*, *rai (m)*, *rayon (m)*, *rayonnant (adj.)*, *rayonnement (m)*, *rayonner* тощо. Варто відзначити, що всі лексеми, які відображають поняття "промінь" починаються зі складу **Ra**, а отже, мають символічне відношення до Бога Сонця Ра (*Ra*). У символізмі проміні метафорично відображають волосся бога Сонця, як прояв божественної сутності [Рошаль 2006, с. 164].

Другу групу складають "постійні" (fixes) літери, вони відображають аспект стабільності, завершеності. Ці літери створюють, свого роду, опору, укріплення тих понять, які були створені кардинальними літерами. Цю групу представляють 9 знаків: **D, H, K, L, M, T, V, X, Z**, символічне значення яких єднають поняття завершеності, рівноваги, сили, порядку, стабільності, опори, надійності тощо.

Так, наприклад, у французькій понятійній системі ініціал **D** відтворює дуалістичне протиставлення Бог / Диявол: *Dieu (m)*, *déesse (f)*, *démiurge (m)*, *déité (f)*, *déification (f)*, *défier*, *devin (m)*, *dévot (m)*, *divin (m)*, *divinisation (f)*, *diviniser / diable (m)*, *démon (m)*, *démonisme (m)*, *démonomanie (f)*, *déréliction (f)*, *diablerie (f)*, *diabliesse (f)*, *diablotin (m)*, *déicide (m, f)*. Цей факт підштовхує нас на думку про взаємозалежність та взаємозв'язок цих аспектів буття. Дуалістичний характер літерного знаку **D** проявляється у сучасній французькій мові й у дихотомії початок руху / завершеність, занепад, наприклад, *début (m)*, *découverte (f)*, *découvreur (m)*, *délassement (m)*, *départ (m)*, *devancer / décadence (f)*, *décéder*, *déchéance (f)*, *déchet (m)*, *déchoir*, *décimation (f)*, *déclin (m)*. Основний лексичний пласт слів із ініціалю **D** має негативну конотацію із загальним семантичним полем знищення, очищення, розподілу, порушення цілісності. У першу чергу це стосується ЛО із префіксами **dé**, **dés-**, що мають спільне значення усунення, втрати, позбавлення, **dis-**, що мають конотацію несхожості, відмінності, роз'єднання. Всі зазначені вище семи можна об'єднати у мегаконцепт Апокаліпсис (очищення заради подальшого життя).

Початкова літера **H** уособлює в собі такі поняття як: опора – *haie (f)*, *hampe (f)*, *hast (m)*, *hâte (f)*, *hauban (m)*, *hélice (f)*, *hiloire (f)* та ін., з'єднання, сукупність, цілісність: *happe (f)*, *happer*, *harde (f)*, *harder*, *harpage (m)*, *harpe (f)*, *harpon (m)*, *herméticité (f)*, *houppes (f)*, лексеми зі складовим компонентом *holo* від грецького *holos* – цілісний, повний, лексеми з елементом *homo* від грецького *homos* – подібний, однорідний; гармонія: *harmonie (f)*, *harmonieux (adj.)*, *harmonique (adj., m)*, *harmonisation (f)*, *harmoniser*).

Літера **K** являє собою додавання, що й відображає власне процес накопичення. Це символічне значення можна віднайти у індоєвропейському корені **Kré**, який став основою для створення французьких слів *croître* (рости), *crescendo* (зміцнення, наростання) тощо, понятійна категорія яких й

відображається у образі зросту, магнетизму, накопичення сили.

Літерний знак **L** асоціюється із індоєвропейським коренем *Leuk*, що означає "давати світло", "світити" який створив такі слова у французькій мові як *Lumière* (світло), *Lucidité* (ясність), і навіть *Lucifer* (Люцифер). Отже, літера **L** є також символом Світла, сили й надійності.

Літерний знак **M** у французькій картині світу відображає, насамперед, жіночу силу, який концентрується у поняттях мати, материнство, життя (*mamelle* (f), *maternage* (m), *materner*, *materniser*, *maternité* (f), *matrice* (f)), родина, дім (*maison* (f), *mariage* (m), *mari* (m), *marié* (adj., m, f), *marier*, *marieur* (m), *ménage* (m), *ménagère* (f)), магія (*magie* (f), *maléfice* (m), *mancie* (f), *mantique* (f), *maraboutage* (m), *miracle* (f), *mystère* (m), *mysticité* (f), *mysticisme* (m)), матерія (*matérialisation* (f), *matériel* (adj., m), *materiau* (m), *matière* (f)).

Літера **T**, як графічний символ хреста уособлює в собі образ Бога [Ftutiger 2004, с. 87] (ЛО зі складеним компонентом *théo* від грецького *theos* – бог), захисту (*tablier* (m), *tanière* (f), *temple* (m), *tente* (f), *test* (m), *tholos* (f), *toit* (m), *tour* (f)), опори (*taquet* (m), *tasseau* (m), *taud* (m), *tenir*, *tige* (f), *torse* (m), *tour* (f)), руху (*talonner*, *tangenter*, *tituber*, *tracter*, *traverser*), часу (*temps* (m), , *tapant* (adj.), *temporaire* (adj.), *temporalité* (f), *temporel* (adj.), *tictaquer*, *timing* (m), *tocante* (f)).

Літеру **V** можна представити як центральну точку, яка випромінює світло світоча у всіх напрямках, тобто дає життя (*Vie*). Метафорично такий образ можна трактувати як Слово Бога (*Verbe*), що веде та оберігає людину. Ймовірно, саме тому цей знак було обрано символом Перемоги (*Victoire*), формулою надії.

Літера **X** є символом хреста – єдності протилежностей [Рошаль 2006, с.61]. Так, у французькому слову *SE-X-ES* ми бачимо два займенника *SE*, (чоловічий та жіночий початки), які перехрещені знаком **X**. Ця сексуальність виражена не тільки в матеріальній, але й в духовній площинах. Отже, літера **X** у французькому алфавіті проявляється у величому союзі жіночого та чоловічого задля нескінченного розвитку людської душі та подолання всіх людських страждань на Землі.

Літера **Z** остання літера французької абетки, що символізує взаємоперехід, переплетення різних площин. Це літера, яка об'єднує початок і кінець, є феноменом кінця та, водночас, реальною причиною початку. Завершуючи та знову розпочинаючи круговорот літер, вона, безпосередньо, пов'язана з першою літерою – **A**.

І, нарешті, третя група, на відміну від попередньої, базується на об'єднанні так званих "мінливих" (*mutables*) літер, які тим чи іншим чином пов'язані із змінами, розподілом, почуттями. У цю групу, згідно із нашими спостереженнями, увійшли 8 літер: **E, F, J, N, S, U, W, Y**, саме зазначені знаки передають почуття, емоції, чуттєвість, внутрішні перетворення і проблеми, натхнення, вибір долі.

Літерний знак **E** образ пентаграми, що символізує людину та його п'ять органів чуття, тобто можливостей знайти своє вище "Я" через матерію і життя [Chevalier, Chearbrant 1982, с.739]. Аналіз семантичного поля французьких слів із початковою літерою **E** продемонстрував, що значна кількість таких лексичних одиниць відображають стан людських емоцій, зокрема, здивування, захоплення, зворушення – *ébaudir*, *émerveiller*, *ébaudir*, *éblouir*, *ébouriffer*, *estomaquer*, *exaspérer*, *émotionner*, *émouvoir*, страх, занепокоєння, огида – *effarer*, *effaroucher*, *effrayer*, *épeurer*, *épouvanter*, *énervé*, злість – *endéver*, *endiabler*, *endolorir*, *endurcir*. Зауважимо, що до цієї категорії також належать слова із складовим елементом –*esthésie* (*esthésio*), який походить від грецького *aisthesis* – почуття, сприйняття.

Літера **F** є складовою частиною "будівництва" відкриття, вогню душі (**Feu**), сили (**Force**) та віри (**Foi**). Невипадково саме дієслово "**Faire** – робити, створювати, будувати" починається з літери **F**. Літера **F** у французькому мовному континуумі передає концепт вогонь у таких ЛО як: *facule* (f), *feu* (m), *flambe* (f), *flambeau* (m), *flamme* (f), *foyer* (m), *forge* (f), *four* (m), *fougue* (f), *fouée* (f), *fournaise* (f), *fourneau* (m), *friture* (f), *fumée* (f), *furole* (f) та багато інших; вірність, надійність: *féal* (adj.), *fiabiliser*, *fiabilité* (f), *fiable* (adj.), *fidèle* (adj.), *fidélité* (f), *franc* (adj.), *franchise* (f), *fixité* (f); сила, міцність: *fermeté* (f), *force* (f), *forcir*, *fort* (adj.), *fortiche* (adj.), *fortifiant* (adj.), *fortifier*.

Знак **J** є початковою літерою французького слова *Jeunesse* (молодість): дітям все цікаво. Представлений літерний знак також є символом людського **Я** (**Je**), "гри" (**Je**), яку повинна прийняти Людина для того, щоб віднайти у собі Творця. На іншому рівні **J**, як початкова літера французького слова *Jesus* (Ісус), позначає Аватар – зшестя божества на землю у втіленій формі, сяча, який розкидає свої "зерна мудрості" у всі часи і на всі простори. Отже, можна припустити, що цей літерний знак виражає цікавість, натхнення, людське "Я", наближення до духовної природи світу.

Інтерпретація літери **N** зумовлена графічною формою знака: дві вертикалі (дві сутності), які

мають між собою зворотній зв'язок у вигляді діагоналі. Це символ Негативу (Négatif), негативних емоцій людини. Відзначимо, що знаки **M** і **N** є серединними літерами французького алфавіту (тринадцята та чотирнадцята літери) і можуть відображати два антагонізми: Любов (**M**) та Ненависть (**N**). Адже невипадково, що вимова літери **N** та французького іменника *haiNe* (ненависть) збігається.

Літерний знак **S** репрезентує мегаконцепт верх / низ та уособлює собою принцип єднання протилежностей або вибору шляху людиною. Отже, літера **S** представляє такі основні дихотомії як: Божественне / диявольське – *sacralisation (f)*, *sacralité (f)*, *saint (m, adj.)*, *sainteté (f)*, *santification (f)*, *sanctifier*, *sanctuaire (m)*, *séraphin (m)* / *sacrébleu (interj.)*, *sacrédié (interj.)*, *sacredieu (interj.)*, *sacrément (adv.)*, *sacrer (vi)*, *sacrilège (m)*, *sacripant (m)*, *sacristi (interj.)*, *satan (m)*; духовне / матеріальне – *spiritualisation (f)*, *spiritualiser*, *spiritualité (f)*, *spirituel (adj.)*, *spirituellement (adv.)*, *sublime (adj.)*, *sublimité (f)* / ЛЮ з складовим елементом *sarco-* від грецького *sarx, sarvos* – плоть), життя / смерть – *sein (m)*, *semer, semeur (m)*, *sève (f)*, *subsister*, *surviver, survivre (f)*, ЛЮ зі складовим компонентом *spermat (spermo)* – насіння, зерно / кров як символ життєвої сили або смерті – *sang (m)*, *saignant (adj., m)*, *saignement (m)*, *saignée (f)*, *saigner, saigneux (adj., m)*, *saigoir (m)*, *sanieux (adj.)*, *sanglant (adj.)*, *sanguinolet (adj.)*, *sanguin (adj.)*, *sangsue (f)*, *suffusion (f)* та червоний колір – символ життя та смерті – *sanguinolet (adj.)*, *scarlatin (adj.)* ;

Літерний знак **U** виражає чашу – жіночий аспект божественного материнства, яка здатна утримати та зберегти духовну енергію [Рошаль 2006, с. 57]. У французькій мовній системі на лексичному рівні цей жіночий аспект відтворено у слові *Utérus (m)* – "матка" та його похідних. А процес взаємозв'язку чоловічого та жіночого начал у поєднанні двох протилежних стихій – землі (жіночий аспект) та неба (чоловічий аспект), де земля ототожнюється з лексемами *ubac (m)*, *uliginaire*, а небо з ЛЮ із складовим елементом *urano* від грецького *ouranos* – небо. У ініціалі **U** також закладено принципи повноти, всюдисутності, наприклад: *ubiquité (f)*, *universalité (f)*, *univers (m)*, *universel* тощо, а також єднання та одиничності: ЛЮ зі складовим елементом *uni* від лат. *unus* – один.

Літера **W** має форму подвійної літери **V**, а отже, має дві властивості Божого Слова: опанувати "мову Бога" та просякти Слово Боже для того, щоб віднайти своє внутрішнє "Я". І якщо символ **V** є втілення Слова Бога, то **W** може бути його проявом у людському житті. Перший знак пробуджує, а другий втілює. Отже, представлений літерний знак може передавати такі категорії як воскресіння душі, друге життя, апокаліпсис.

Літера **Y** як символ одного із різновидів хреста, символізує перехрестя, перед яким завжди знаходиться людина у виборі долі. Представлений літерний знак має також форму дерева – символу вибору, що відображає людський зріст, гілки якого сягають небес [Chevalier, Chearbrant 1982, с.318]. Таким чином, знак **Y** символізує подвійний шлях та фундаментальну здатність робити вибір. У французькій мові незначна кількість слів із ініціаллю **Y** (0,05 % від загальної кількості слів) мають безпосередньо релігійне або міфічне значення, зокрема власна назва *Ymir* – першої живої істоти германо-скандинавської міфології, із якого було створено весь світ, а також такі поняття як *yin (m)*, *yoga (m)*, *yogi (m, f)*, які й можуть символізувати вибір духовного шляху.

Зауважимо, що розподіл на групи виявився фактично рівноцінним (9 / 9 / 8), що ще раз підкреслює думку про трійність Світобудови.

Висновки. Здійснений нами аналіз сучасних словників французької мови дозволив встановити частотність вживання слів з початковими літерами французького алфавіту продемонстрував, що найчастотним символом є літера **C** (12 %), друге місце належить літері **P** (9,6 %), на третьому – літера **D** (7,6 %), на четвертому – літера **A** (7,3 %) і на п'ятому – літера **E** (7,3 %). З огляду на представлені вище дані, основною графічною формою, яка є домінуючою у графіці французької мови є півколо або овал, оскільки три перші літери **C**, **P** і **D** своєю графічною формою уособлюють саме цю фігуру. Із цього випливає, що сучасна франкомовна картина світу складається із таких концептів як єдність, духовність, повнота, життєва сила, влада, воля. У цій матричній концепції знову з'являється принцип Троїстості. Він виявляється у тому, що, по-перше, три перші найуживаніші літери передають приголосні звуки та мають форму овалу. По-друге, літера **C** символізує життєву силу Великої Матері (жіночий початок), літера **P** – Отця, владу та волю (чоловічий початок), а літера **D** – завершеність, повноту Бога. Отже, принцип Троїчності у французькій картині світу відображається у поєднанні чоловічого і жіночого, сили і волі, єдності і руху вперед з Божественним. У подальшому перспективним вбачається вивчення символічних конотацій цифр-ідеограм французького письма.

Література

Полная энциклопедия символов / сост. В. М. Рошаль. – М.: АСТ, 2006. – 515 с. Chevalier J., Chearbrant A. Dictionnaire des symboles / Jean Chevalier, Alain Chearbrant. – P.: Edition Robert Laffont S.A. et Edition Jupier, 1982. – 1060 p. Frutiger A. L'homme et ses signes. Signes, symboles, signaux / Adrian Frutiger. – P.: Atelier Perrousseaux, 2004. – 311p.